

III. ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΗ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΤΑΓΗ ΣΤΟΥΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥΣ

1. Εξάπλωση των Τούρκων και τελευταίες προσπάθειες για ανάσχεσή τους

Μπακάλης Κώστας: history-logotexnia.blogspot.com

Όροι – κλειδιά της ενότητας

Αυτοκρατορία των Στενών

παιδομάζωμα

γενίτσαροι

γαζήδες

Κατάληψη Καλλίπολης

μάχες Κοσσυφοπεδίου και Άγκυρας

σύνοδοι της Λυών και της
Φερράρας - Φλωρεντίας

«ένωση» των Εκκλησιών

α. Η αδυναμία του Βυζαντίου

▲ Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος
1261-1282

Το Βυζαντινό Κράτος ανασυστήθηκε από τον **Μιχαήλ Η΄**.

χάρη στην ευφυή διπλωματία του αυτοκράτορα ↓

γνώρισε μια τελευταία **αναλαμπή** που διήρκεσε ως τα μέσα του 14ου αι.

Η ευκαιρία χάθηκε. Τα έθνη της Δύσης και τα ελληνικά πριγκιπάτα της βαλκανικής χερσονήσου δεν μπορούσαν να καταλάβουν ότι έπρεπε να ενωθούν και μαζί με το Μιχαήλ Παλαιολόγο να σώσουν τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Οι προσωπικές φιλοδοξίες των ηγετών τους δεν μπορούσαν να δουν ότι όχι μόνο απειλείται καθένα ξεχωριστά, αλλά και ολόκληρη η χριστιανοσύνη. Ένα ισχυρό και ενωμένο Βυζάντιο θα μπορούσε να τους σώσει όλους.

A. A. Βασίλιεφ, Ιστορία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας

ΒΥΖΑΝΤΙΟ: ΑΙΤΙΑ, ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ, ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ

Οι εμφύλιοι πόλεμοι έφεραν γρήγορα

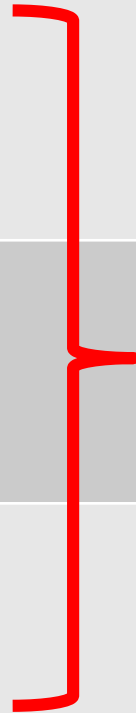

την οικονομική και στρατιωτική κατάρρευση.

1. Το νόμισμα υποτιμήθηκε,

2. ενώ η βαριά φορολογία

3. και η εξαθλίωση

προκάλεσαν **επαναστάσεις** του λαού και της μεσαίας τάξης κατά των ευγενών στη **Θεσσαλονίκη** και την **Αδριανούπολη**.

Την εποχή των Παλαιολόγων ο βυζαντινός αυτοκράτορας δεν έχει μεγάλη δύναμη. Η αριστοκρατία αποκτά πολύ μεγάλη εξουσία και πλούτο. Το κράτος χάνει δύναμη, κι αυτό φαίνεται στην οικονομία, στο στρατό και στη διοίκηση. Το 14ο αιώνα οι αυτοκράτορες αρχίζουν να μοιράζουν την εξουσία τους στους συγγενείς τους. Την εποχή αυτή γίνονται στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία δύο μεγάλοι πόλεμοι που κρατούν πολύ και έχουν στόχο την αυτοκρατορική εξουσία. Οι πόλεμοι αυτοί ονομάζονται **δυναστικοί πόλεμοι**.

▲ Ένας προνοιάριος σε τοιχογραφία από την εκκλησία της Παντάνασσας. Η πρόνοια συνεχίζει να υπάρχει και αυτή την περίοδο. Τώρα μάλιστα οι προνοιάριοι έχουν περισσότερες εξουσίες και δύναμη από ό,τι παλιότερα. 15ος αιώνας, Μυστράς (Πελοπόννησος, Νομός Λακωνίας).

Οι τοκογλύφοι

Αυτοί που κάνουν τον τοκογλύφο πιστεύουν ότι κανένα δεν αδικούν, αφού και οι νόμοι δεν τους εμποδίζουν. Έχουν όμως φτάσει σε τέτοιο σημείο απανθρωπιάς, ώστε κι όταν αυτοί που τους χρωστούν πέσουν στη δυστυχία και χάσουν όλα τους τα υπάρχοντα, αυτοί (οι τοκογλύφοι) όχι μόνο δε συγκινούνται, αλλά αντίθετα σκληραίνουν πιο πολύ στις απαιτήσεις τους, ώστε και από το σπίτι βγάζουν τον οφειλέτη τους και του παίρνουν και τα ρούχα, αν βέβαια με τη συμφορά που τον βρήκε του έμεινε σπίτι ή τίποτα άθλια κουρέλια.

Ν. Καβάσιλας: «Περί τόκου»

▲ <http://www.ime.gr/chronos/10/gr/k/ka/ka5.html>

Στα χρόνια παρακμής της αυτοκρατορίας (13ος-14ος αιώνας) αναπτύχθηκε εδώ

το **κίνημα των Ζηλωτών**, που ήταν πρωτόγνωρο για την αυτοκρατορία και την εποχή. Οι Ζηλωτές ήταν ένα είδος πολιτικού κόμματος, που υπερασπιζόταν τα συμφέροντα των χαμηλών τάξεων (μικροκαλλιεργητών, μικροτεχνιτών, εργατών και ναυτικών) απέναντι στους πλούσιους, τους υπερέχοντες και τους δυνατούς.

Οι τελευταίοι είχαν στα χέρια τους το εμπόριο, τον πλούτο και τα προνόμια και εκμεταλλεύονταν τους οικονομικά αδύναμους. Η αντιπαράθεση ανάμεσά τους μάλιστα, στα μέσα του 14ου αιώνα, οδήγησε σε αιματηρές συγκρούσεις και επανάσταση, από την οποία νικητές βγήκαν οι Ζηλωτές.

Οι Ζηλωτές απομάκρυναν με τη βία τους ευγενείς από την πόλη, λεηλάτησαν και δήμευσαν τις περιουσίες τους και ανέλαβαν αυτοί τη διοίκησή της. Η «δημοκρατική κυβέρνησή» τους, όπως την ονόμασαν, διοίκησε τη Θεσσαλονίκη επτά χρόνια (1342-1349). Στο διάστημα αυτό όμως οι συνασπισμένοι ευγενείς, με τη βοήθεια και του αυτοκράτορα της Πόλης, οργανώθηκαν και κατάφεραν να ξαναπάρουν τη διοίκηση της πόλης από τους Ζηλωτές. Τα γεγονότα αυτά όμως, παρά τις κάποιες υπερβολές που τα συνόδευσαν, έμειναν στην ιστορία της εποχής ως παράδειγμα αγώνα απελευθέρωσης των αδυνάτων από το ζυγό και την εκμετάλλευση των δυνατών.

Ανδρόνικος Β΄:

μείωσε τη δύναμη του
στρατού και του
στόλου

και οι ξένοι
μισθοφόροι
κυριάρχησαν.

► **Ανδρόνικος Β΄** (1282-1328)
<http://el.wikipedia.org/wiki>

Η άλλοτε κραταιά
αυτοκρατορία έγινε
τώρα μια αδύναμη
**αυτοκρατορία των
Στενών**, που εύκολα
καταλύθηκε από τους
Οθωμανούς.

β. Οθωμανοί και οι κατακτήσεις τους

ΟΘΩΜΑΝΟΙ

Οι Οθωμανοί: τουρκική φυλή
διαφορετική από Σελτζούκους.

Ασιάτες νομάδες → μετανάστευσαν
κοντά στην Προύσα.

Οθωμανοί οργανώθηκαν αρχικά από το
σουλτάνο (ηγεμόνα) Οθμάν ή Οσμάν
→ οφείλουν το όνομά τους.

Εκμεταλλεύτηκαν την κατάργηση των
βυζαντινών ακριτών μετά το 1261.

ΡΑΓΔΙΑΙΑ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ → ΔΥΟ ΘΕΣΜΟΙ:

1. ΓΑΖΗΔΕΣ

- αξιοποίησαν τον ισλαμικό θεσμό των **γαζήδων** (δηλ. των φανατικών μαχητών του Ισλάμ),
- για να αποκλείσουν και να εξαναγκάσουν, μετά από μακρόχρονη πολιορκία, τις ελληνικές πόλεις σε παράδοση.
- Έτσι κατέκτησαν βαθμιαία όλη τη Μ. Ασία.

2. ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

- Η ανάγκη ενίσχυσης του στρατού των Οθωμανών οδήγησε στη στρατολόγηση των χριστιανοπαίδων (ονομάστηκε **παιδομάζωμα**)
- και τη συγκρότηση του επίλεκτου τάγματος των **γενιτσάρων** («νέος στρατός»).

Το Παιδομάζωμα. Το 14ο αιώνα, κατά την εποχή της προέλασης των οθωμανικών στρατευμάτων, ο Μωάμεθ Β' εφάρμοσε το μέτρο της στρατολόγησης παιδιών από τις περιοχές που έλεγχε, για την ενίσχυση του στρατού και της προσωπικής του φρουράς. Το μέτρο του *devsirme* ή παιδομαζώματος απευθυνόταν σε χριστιανικούς πληθυσμούς πεδινών περιοχών. Καθ' όλη τη διάρκεια του 16ου αλλά και του 17ου αιώνα οι υπάλληλοι του κράτους επέλεγαν αγόρια χωρικών ηλικίας 10-18 ετών. Για την επιλογή των παιδιών έπρεπε να τηρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις, με βασικότερη τη σωματική και πνευματική υγεία του παιδιού. Παράλληλα, έπρεπε να ζουν και οι δύο γονείς του, να μην είναι παντρεμένο και να μην προέρχεται από πληθυσμούς με ειδικά προνόμια και υποχρεώσεις. Από το μέτρο εξαιρούνταν κάτοικοι πόλεων και μουσουλμάνοι. Κατά περιόδους, βέβαια, υπήρχαν εξαιρέσεις, για διαφορετικούς κάθε φορά λόγους. Τα παιδιά του παιδομαζώματος αποτελούσαν για το σουλτάνο, μετά από κατάλληλη και μακροχρόνια εκπαίδευση, τους πιο πιστούς υπηκόους του, στους οποίους είχε δικαίωμα ζωής και θανάτου, αλλά και τον πιο ικανό στρατό όχι μόνο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία αλλά και σ' όλη την Ευρώπη. Η συχνότητα με την οποία στρατολογούνταν παιδιά, καθώς και ο αριθμός που εγγράφονταν στους καταλόγους ποίκιλλαν κατά περιόδους και ανάλογα με τις ανάγκες που υπήρχαν για νεοσύλλεκτους. Ο θεσμός των δούλων του σουλτάνου τροφοδότησε τόσο το στρατό όσο και τη διοίκηση της αυτοκρατορίας με αξιωματούχους ως τον υψηλότερο βαθμό. Πολλοί βεζίρηδες και διοικητές επαρχιών ήταν δούλοι του σουλτάνου, που προήλθαν από το παιδομάζωμα. Το μέτρο αυτό ίσχυσε ως τις αρχές του 18ου αιώνα, όμως ουσιαστικά είχε από καιρό ασθενήσει, ενώ ήδη οι γενίτσαροι και οι βεζίρηδες δεν προέρχονταν μόνο μέσα απ' αυτήν τη διαδικασία. Για τους πληθυσμούς, στους οποίους εφαρμόστηκε το μέτρο, η απόσπαση των παιδιών από τις οικογένειές τους ήταν ένα δυσάρεστο και επώδυνο συμβάν. Τα παιδιά, αποχωρίζονταν για πάντα τους γονείς τους και αναγκάζονταν να προσηλυτιστούν στο Μωαμεθανισμό. Ωστόσο, τα παιδιά αυτά συχνά διατηρούσαν σχέσεις με τους γονείς και βοηθούσαν με διάφορους τρόπους τους συγγενείς τους. Αξιοπρόσεκτο είναι εξάλλου το γεγονός ότι η προοπτική μιας λαμπρής σταδιοδρομίας για τα παιδιά έκανε κάποιους γονείς να ζητούν από τους υπαλλήλους τη στρατολόγησή τους, ενώ συχνά κατέφευγαν για το λόγο αυτό σε δωροδοκίες αξιωματούχων.

Πηγή: <http://www.ime.gr/chronos/11/el/gr/links/pct/paidomazoma.html>

- ▲ Τα ευφυέστερα παιδιά του παιδωμαζώματος, 6-10 ετών, γίνονταν ιτς ογλάν και μετά από πολυετή εκπαίδευση διορίζονταν σε ανώτατες θέσεις του κράτους (Αθήνα, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη).

Το σώμα των γεντιούρων προερχόταν από τα εξισλαμισμένα χριστιανόπαιδα ηλικίας 15-20 ετών, τα οποία ονομάζονταν αιζέμ ογλάν. Τα παιδιά αυτά είχαν εργασθεί σκληρά στους τιμαριούχους και είχαν λάβει και ειδική στρατιωτική εκπαίδευση. Επάνω: γενίτσαροι ασκούμενοι στο τόξο (Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη).

Καθιέρωση του παιδομαζώματος

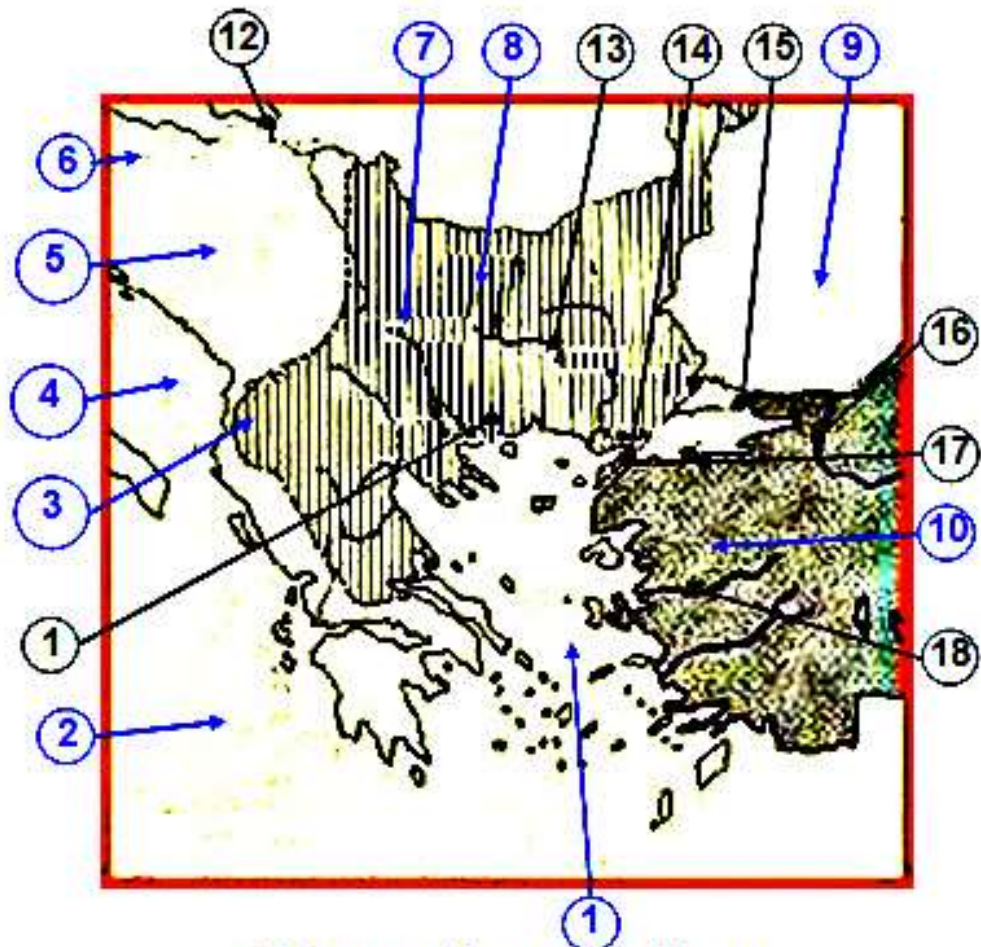
Όταν με μεγαλοπρέπεια ο κυρίαρχος [ο σουλτάνος Μουράτ] κάθισε στο θρόνο στην Αδριανούπολη, έστειλε το λαλά Σαχίν να κάνει επιδρομές στην περιοχή της Ζαγοράς και στη Φιλιππούπολη [...].

Συγκεντρώθηκαν πολλά αγόρια και τα οδήγησαν στον κυρίαρχο. Ο Χαλίλ είπε: «Ας τα δώσουμε αυτά σε Τούρκους να μάθουν τούρκικα. Ας τους κάνουμε κι αυτούς στρατιώτες». Έτσι κι έγινε. Μέρα με τη μέρα μεγάλωνε ο αριθμός τους. Υπηρετούσαν τους Τούρκους αρκετά χρόνια, ώσπου να γίνουν τέλειοι μουσουλμάνοι. Κατόπιν τους οδηγούσαν στο παλάτι και τους φορούσαν άσπρα σκουφιά. Ενώ το όνομά τους από παλιά ήταν «στρατός», τους ονόμασαν «νέος στρατός». Έτσι τότε έγιναν οι γενίτσαροι.

Χρονικό του Ασίκ Πασάζαντε, κεφ. 57, μετ. Ε. Α. Ζαχαριάδου, Ιστορία και Θρύλοι των παλαιών σουλτάνων (1300-1400), 193-195.

↑ Συνδυάζοντας τα στοιχεία του χάρτη και του παραθέματος, να χρονολογήσεις το θεσμό του παιδομαζώματος.

Οθωμανικές κατακτήσεις
(14ος και 15ος αι.)

Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ

	Οι τούρκοι το 1350
	Κατακτήσεις των Τούρκων ως το 1450

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

1. ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ	6. ΒΟΣΝΙΑ
2. ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ	7. ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ
3. ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ Θ.	8. ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
4. ΑΛΒΑΝΙΑ	9. ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΠΟΝΤΟΣ
5. ΣΕΡΒΙΑ	10. Μ. ΑΣΙΑ

ΠΟΛΕΙΣ

11. Θεσσαλονίκη	15. Καλλίπολη
12. Βελιγράδι	16. Νίκαια
13. Αδριανούπολη	17. Προύσα
14. Κων/πολη	18. Σμύρνη

Το Οθωμανικό Εμιράτο με ηγέτη τον Ορχάν (1326--1362) μεγαλώνει και αναπτύσσεται οικονομικά. Η Προύσα, η πρώτη οθωμανική πρωτεύουσα, ήταν ήδη γύρω στο 1330 σημαντικό εμπορικό κέντρο. Όταν είναι σουλτάνος ο Βαγιαζίτ Α' (1389--1402), το Οθωμανικό Εμιράτο είναι πα πολύ ισχυρό και έχουν σχηματιστεί οι βασικοί θεσμοί του. Από εδώ και πέρα οι ιστορικοί ονομάζουν το κράτος αυτό Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Οι οθωμανικές κατακτήσεις (1326--1453)

ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΟΘΩΜΑΝΩΝ:

1326	1331	1354	1360	1368/1369	1389
ΠΡΟΥΣΑ	ΝΙΚΑΙΑ	ΚΑΛΛΙΠΟΛΗ Πάτησαν το πόδι τους στην Χερσόνησο του Αίμου	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ	ΑΝΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΗ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΗ	

1389: ΜΑΧΗ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ

Οι διαιρεμένοι βαλκανικοί λαοί υπέκυψαν μπροστά στις υπέρτερες δυνάμεις των Οθωμανών. Στη **μάχη του Κοσσυφοπεδίου** (1389) οι Σέρβοι νικήθηκαν και αναγνώρισαν την οθωμανική επικυριαρχία.

Λόγοι παράδοσης της Προύσας (1326)

Ο γαζής Ορχάν ρώτησε αυτό το βεζίρη: «Όταν δώσατε αυτό το κάστρο, από τι υποφέρατε και το δώσατε;».

Ο Σαρός είπε: «Το δώσαμε για διάφορους λόγους: Ο ένας είναι ότι το κράτος σας μεγαλώνει μέρα με τη μέρα και το δικό μας κράτος μικραίνει. [...]

Ένας άλλος είναι ότι ο πατέρας σου έκανε επιδρομές εναντίον μας κι έφευγε. Μπόρεσε να καθυποτάξει τα χωριά μας. Σας δήλωσαν υποταγή και δεν φρόντιζαν καθόλου πια για μας. Κι εμείς πάλι μάθαμε πως αυτά βρήκαν την ησυχία τους.

Άλλος λόγος είναι ότι ο άρχοντάς μας συγκέντρωσε πολλά πράγματα. Αλλά δεν ωφελούσε. Γιατί δεν βρισκόταν κανείς που να μπορεί να δώσει χρήματα. [...]. Όταν είχαμε ανάγκη, δεν ερχόταν κανένας αγοραστής. Το κάστρο έγινε για μας φυλακή.

Ένας άλλος λόγος είναι πως, όταν ο ηγεμόνας έχει εξασθενήσει, η χώρα καταστρέφεται γρήγορα.

Ένας άλλος πάλι λόγος είναι πως ακούσαμε εκείνο το χαμένο, τον άρχοντα της Κιτε [η πόλη Κατοικία].

Ένας άλλος λόγος είναι ότι από τον κόσμο δεν λείπουν οι αλλαγές. Και τώρα γίνεται μια αλλαγή για μας».

Χρονικό του Ασίκ Πασάζαντε, κεφ. 57, μετ. Ε. Α. Ζαχαριάδου, Ιστορία και Θρύλοι των παλαιών σουλτάνων (1300-1400), 193-195.

 Για ποιους κυρίως λόγους οι πόλεις της Μ. Ασίας παραδόθηκαν στους Τούρκους, σύμφωνα με το παράθεμα;

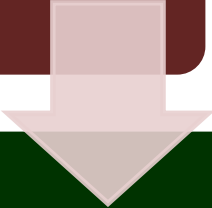
Οι Οθωμανοί κατέλαβαν γρήγορα και εύκολα τις περιοχές στη Μικρά Ασία και τη Βαλκανική χερσόνησο γιατί:

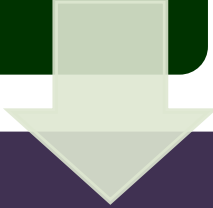
γ. Προσπάθειες ανάσχεσης των Οθωμανών

Μάχη της Άγκυρας (1402)

Στις αρχές του 15ου αι. οι Μογγόλοι εισέβαλαν στη Μ. Ασία και κατανίκησαν το σουλτάνο Βαγιαζίτ στη μάχη της Άγκυρας (1402).

Η ήττα προκάλεσε βαθιά κρίση στο Οθωμανικό Κράτος

και έδωσε παράταση ζωής (51 χρόνια) στο ετοιμόρροπο Βυζάντιο.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ

Κατά τον τελευταίο αιώνα πριν την Άλωση οι βυζαντινοί αυτοκράτορες
Ιωάννης Ε' (1369-71),
Μανουήλ Β' (1399-1402)
και **Ιωάννης Η'**

→ ταξίδεψαν για βοήθεια στη Δύση.

1274: σύνοδος **ΛΥΩΝ**

→ υποταγή Ορθόδοξης στη Ρωμαϊκή Εκκλησία
→ Είχε αποδεχτεί ο **ΜΑΝΟΥΗΛ Η'**

1438/9:

σύνοδος **ΦΕΡΡΑΡΑΣ - ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ**

→ **ΙΩΑΝΝΗΣ Η'**: ανανέωσε την «ένωση»

Η υποχώρηση αυτή, που δεν έγινε δεκτή από το λαό, αποδείχτηκε μάταιη, → καθώς το Βυζάντιο έμεινε απροστάτευτο στα κατακτητικά σχέδια των Οθωμανών.

«Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΠΟΥ ΠΕΘΑΙΝΕΙ»

Την ημέρα των Χριστουγέννων του έτους 1400 ο βασιλιάς Ερρίκος Δ΄ της Αγγλίας έδωσε ένα συμπόσιο στο ανάκτορό του, του Έλθαμ. Ο σκοπός του δεν ήταν μόνο να γιορτάσει την αγία επέτειο. Ήθελε επίσης να τιμήσει και ένα διακεκριμένο ξένο. Αυτός ήταν ο Μανουήλ Β΄ ο Παλαιολόγος, αυτοκράτορας των Ελλήνων, όπως τον αποκαλούσαν οι περισσότεροι δυτικοί, αν και μερικοί θυμόντουσαν ότι ήταν ο πραγματικός αυτοκράτορας των Ρωμαίων. Είχε ταξιδέψει δια μέσου της Ιταλίας και είχε σταματήσει στο Παρίσι, όπου ο βασιλιάς της Γαλλίας Κάρολος ΣΤ΄ είχε διακοσμήσει μια πτέρυγα του Λούβρου, για να τον εγκαταστήσει και όπου οι καθηγητές της Σορβόνης είχαν ενθουσιαστεί που θα συναντούσαν ένα μονάρχη που μπορούσε να συζητήσει μαζί τους με όση μάθηση και λεπτολογία διέθετα οι ίδιοι. Στην Αγγλία έκανε σ' όλους εντύπωση η αξιοπρέπεια της στάσης του και οι άσπιλες λευκές ενδυμασίες που φορούσαν αυτός και η ακολουθία του. Αλλά παρ' όλους τους υψηλούς τίτλους του, οι οικοδεσπότες του τον λυπήθηκαν, γιατί είχε έρθει ως ικέτης, σε μια απεγνωσμένη αναζήτηση βοήθειας εναντίον του απίστου που καταπατούσε την αυτοκρατορία του.

Στήβεν Ράνσιμαν «Η άλωση της Κωνσταντινούπολης» εκδ. Μπεργαδή Αθήνα 1972
Μεταφρ. ΝΙΚ. ΠΑΠΑΡΡΟΔΟΥ

 Στο παράθεμα ο Μανουήλ Β΄ Παλαιολόγος περιγράφεται ως «ικέτης». Ποιοι λόγοι τον οδήγησαν να προστρέχει στη βοήθεια των Δυτικών; Υπήρξε ανταπόκριση στην «απεγνωσμένη αναζήτηση βοήθειας»;

◀ Πίνακας του ζωγράφου Μπενότζο Γκοτζόλι που εικονίζει τον Ιωάννη Η΄ Παλαιολόγο να φτάνει στη Φλωρεντία. Στη σύνοδο της Φεράρας-Φλωρεντίας συμμετείχε και ο βυζαντινός αυτοκράτορας Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος (1425–1448). 1459, Φλωρεντία (Ιταλία), παρεκκλήσι στο Παλάτσο Μέντιτσι-Ρικάρντι.

Λαϊκό τραγούδι

΄Οντες εδικονίζεντον ο Κωνσταντής στα ξένα, στσι ρούγες ρούγες περπατει και στα στενά διαβαίνει • κ' είχε τα ράσα κούντουρα κ' εφάνη τα' άρματάν του κι εφάνη τ' αλαφρό σπαθί με τ' αργυρό θηκάρι [...].

Β. Κρεμμυδάς-Φ. Πισπιρίγκου, Ο μεσαιωνικός κόσμος (Εγχειρίδια Γνώσης, 3), Αθήνα 1985, 179.

Λεξιλόγιο: **δικονίζομαι:** περιφέρομαι σαν ζητιάνος, **κούντουρα:** κοντά, **ρούγα:** γειτονιά, **θηκάρι:** θήκη

↑ Στο παρατιθέμενο λαϊκό τραγούδι ο Κωνσταντής αντιπροσωπεύει τους βυζαντινούς αυτοκράτορες. Ποια η στάση του ποιητή απέναντι τους;

